

50 jaar werk in het Waasland: Transcriptie

2009

Interview met Marc Warrens door Hugo De Looze

31 maart 2009, Kieldrecht (Beveren)

Wissen voor het maken van manden e.d. verzamelen, sorteren op lengte

00:10 Rond het maken van manden. Ooit waren er drie mandenmakers in Kieldrecht. Jij hebt het beroep vijftien jaar geleden geleerd?

Ja, bij Jos Van Nerum. Dat was enen van Kieldrecht. We hebben dat in groep met een tiental personen geleerd. Alleen ik ben er in verder gegaan. Die bos wissen hebben we acht of negen jaar geleden geplant, in Kallo aan de expresweg. De grond mag niet te vochtig zijn. Alle jaren werden de wissen afgekapt, naar huis gehaald en gesorteerd. De kleintjes bij de kleintjes, enz. Je steekt een bussel wissen in een vat en pakt er altijd de bovenste uit en legt ze weg. De wissen worden zo al langzaam kleiner. En als je de kleinste hebt, hebt jij vijf of zes soorten. (HDL: wat lengte betreft). Het vat zit in de grond. Je steekt er een bussel in om aan de wissen te kunnen. Het is een leeg vat zonder water erin. Dat vat is voor het gemak, niet voor een bewerking, wel voor het sorteren qua lengte. Anders moet je ze een voor een pakken. Zo pas ze met zes of tien tegelijk. Wissen zijn wilgenteen. Die moet je elk jaar afkappen tot tegen de grond. Alle jaren éénjarig goed. De bos van wissenplanten blijft. Als hij te oud wordt, 20 of 30 jaar oud is, doet men hem uit. Wissen worden hier, thuis, gesorteerd. Zo kreeg ik zes of zeven soorten. De grootste was ongeveer twee meter, de kleinste vijftig centimeter. Je moet veel verschillende lengten hebben. Als ze op lengte gesorteerd waren, maakte er opnieuw busseltjes van. Ik zette die hier thuis tegen de muur van de garage en legde een deel ervan in mijn waterbak.

Witte en bruine (groene) wissen

03:32 Waarom in een waterbak?

Dat was voor te plekken, om witte (HDL: wissen) te maken. In mei-juni komt het sap er terug in en werd de bast er af gedaan. Je trekt die door een ijzer. Dat noemen ze plekken. Maar dat gaat maar een goede maand; daarna is dat gedaan.

03:49 Wanneer kapte je wissen?

Januari, februari. Door wissen in het water te steken gaat er terug de pel af. Je hebt witte wissen nodig om bijvoorbeeld witte manden te maken. De andere wissen werden gedroogd. Als het groen er af, steek

Rek. 091-0007009-54
BTW BE 0206.460.639

Lamstraat 113
9100 Sint-Niklaas

erfgoedcel@interwaas.be
www.erfgoedcelwaasland.be

T 03 500 47 55

De Erfgoedcel Waasland maakt deel uit van het intergemeentelijk Samenwerkingsverband Land van Waas (Interwaas) en wordt ondersteund door de Vlaamse overheid en de steden en gemeenten Beveren, Kruikebeke, Lokeren, Moerbeke, Sint-Gillis-Waas, Sint-Niklaas, Stekene, Temse, Waasmunster en Zwijndrecht.

ik ze in de stal, en als je ze dan gebruikt moet je ze terug in het water leggen. Groen kan je ook vlechten. Maar als dan een mand droog wordt, gaat ze slodderen (loskomen).

04:43 Hoe lang moeten wissel in het water liggen?

Het is te zien hoe oud ze zijn. Als het er zijn van hetzelfde jaar een vijftal dagen, als ze van het vorige jaar zijn tien dagen. Als ze twee jaar oud zijn nog langer. De wissel moeten terug mals worden.

04:57 Die witte, hoe lang moeten die in het water liggen?

Een uur of vier. Als ze geplekt zijn en je moet ze dan gebruiken, een uur of vier vijf. Om ze wit te maken liggen ze vanaf ze gekapt zijn tot de maand mei in het water. Dan gaan ze terug groeien. Er komen blaadjes op en pesokes aan. Zij schieten terug. Om ze te bewerken, trek je ze door een plekijzer en dan gaan de barst en scheuten er af.

Verschillende producten met wissel gemaakt

05:59 Wat heb je allemaal gemaakt?

Van alles. Dat is een sneeuwman, 3,5 meter hoog. Die heb ik gemaakt voor een kerstmarkt. Die staat in Bazel in De Schuur. Dat is een museum. Dat is vroeger een wijmschuur geweest. Die man kapt ook enz.

06:54 Een sneeuwman is een siervoorwerp. Heb je ook gewone gebruiksproducten gemaakt?

Maria en Jozef. Die staan in Dilbeek in een kerststal. Ik heb die een jaar of tien geleden gemaakt. Ik heb veel houtmanden en kerststallen gemaakt. Niet voor de verkoop. Voor eigen gebruik en zo. De bodem van een gewone houtmand is 30 centimeter, van boven 50 en 40 cm hoog.

07:53 Hoe lang ben je daarmee bezig?

Dat weet ik eigenlijk niet. Je moet eerst de boom (HDL: bodem) maken. En moet je ze opsteken, dan moet je ze vlechten, oren aanzetten en een rand aanzetten. Een uur of vijf zes zeker.

08:08 Het is nooit uw beroep geweest. Het is altijd een hobby gebleven. Je hebt ook nooit voor de verkoop gewerkt?

Nee, nee. Eens een mand weggeven en zo, een tombola. (HDL: het is duidelijk dat de man wel wat zaakjes doet maar dat niet bekend wil maken. Dat bleek ook uit niet opgenomen fragmenten. Marc Warrens heeft wat schrik dat belastingen hem zouden vinden. Aanvullend: zijn echtgenote maakt

poppen. Gans het huis stond vol poppen. Wellicht gaat hier eenzelfde verhaal op. Dat ligt echter buiten de bevoegdheid van de Erfgoedcel. En rijk zal hij van het manden vlechten of zij van het poppen maken wel niet worden. Het is zoals een gepensioneerde stielman die links en rechts nog wat bijklust en daardoor een redelijk comfortabel leven kan leiden.)

08:30 Het is een plezierige hobby voor U.

Ik doe dat graag. Al eens iets speciaals gemaakt. Je hebt er niets speciaals voor nodig. Een goed mes of een goede snoeischaar om wissel te kappen. Een wijmenbak om te sorteren. Die boog heb ik gemaakt (HDL: een soort triomfboog, ongeveer drie meter hoog). Die heeft vorig jaar in Beveren in Ter Vesten gestaan voor de Erfgoeddag. Die BLO-school aan Sint-Maarten. Hoe noemt die nu ook weer? Die boog is bijna drie meter hoog. Daar kunt je onder lopen. Die is kapot. Ik heb twee nieuwe bogen gemaakt.

Borstels en heksenborstels maken

10:12 Je hebt ook nog borstels gemaakt. Hoe en met wat werden die gemaakt?

Met berkentakken. De steel is gelijk als hij maar recht is, es of iets anders. Ik bond de berkentakken op met bindhout. En dan de steel er in steken. Die takken zijn wel 60 tot 70 cm lang. Vroeger gebruikte iedereen die borstels. En heksenborstels om te vliegen. Een kleintje hé. "Met volle maan, om twaalf uren, klokslag twaalf uren. Van de kerktoren springen." Die heksenborsten, dat is versiering. Ik geef geen les. 's Avonds wel voor de klein mannen, voor de school, met Halloween of zie. Zij vroegen dat in school om een heksenborstel te maken. Ik ben dat blijven doen.

11:45 Zijn er nog dingen die jij maakt?

Neen, niet bepaald.

Met de fiets in haven op Rechteroever gaan werken

11:55 Gij hebt lang in Antwerpen gewerkt, in de haven op Rechteroever. Hoe ging je daar naar toe.

Met de auto is en de eerste jaren met de fiets. Langs de voetgangerstunnel. Naar het "kot" was dat 26 km. Als je een job had, kwam er nog een kilometer of tien of vijftien bij. En dan 's avonds nog terug naar huis.

Aanleg expresweg

12:41 Herinner jij je nog de aanleg van de expresweg? Ik weet alleen van de zogenaamde "zandbaan".

Ja, ja. Ik heb dat geweten. De Snicker heeft die gemaakt. De zandbaan heb ik altijd weten liggen. Dat was een opgespoten dijk. Ik denk dat zulks ooit gebeurde om er een baan aan te leggen. Die kwam tot op Kallo tot in Vrasene, ongeveer waar nu de verkeerswisselaar is. Eerst is dat een enkele baan geweest met twee vakken, een rijvak in elke richting. Eerst legde men het stuk tot in Vrasene, dan tot in Kallo, dan het stuk van Kallo naar Sint-Anna. Dan hebben ze er vier banen van gemaakt. Dan hebben ze hem doorgetrokken (richting kust) maar dat is maar van de jaren zeventig.

Haven. Tiental mensen uit Kieldrecht baggerden en klopten palen

14:14 Hoe ervaar jij Linkeroever? Vroeger was hier niets van bedrijvigheid. Nu staan er veel bedrijven. Er is een haven met dokken enz.

Met de fiets naar de voetgangerstunnel, kan nu via de expresweg. Vroeger reden wij over Verrebroek en Vrasene. Via de expresweg is misschien wel korter. Vanuit Kieldrecht werkten maar een tiental mensen in de haven. Zij deden baggerwerken en palen slagen. Baggerwerken overal, niet alleen op de Schelde, ook in de Walen enz. Palen- en damplankenslagers dat waren mannen van Kieldrecht. Compagnie Belge. Waar er vroeger stellingen stonden en men palen sloeg, dat waren mannen van Kieldrecht. In gans België. De palenslagers waren allemaal van Kieldrecht.

Garnalen pellen

16:07 Garnalen pellen dat was ook specifiek voor Kieldrecht. Was hier een haven?

De haven was in Doel. We hebben hier nog twee garnalvissers die op zee gaan. Vroeger waren hier zeven vissers met een boot in Doel of Ouden Doel. Zij visten op de Schelde. De garnalen kwamen 's avonds naar huis. De mensen gingen om een emmer garnalen en die pelden ze. De visser bracht de garnalen van Doel naar Kieldrecht. Ik heb nog geweten met paard en kar, toen ik een klein mannetje was. Hier werden overal garnalen gepeld. Thuis komen van de school en de hoop garnalen lag op tafel. Van huis aan huis. Zij deden tien twaalf kilogram per dag. Zij werkten volgens de tij, volgens dat de garnalen binnen kwamen. Zij pelden een uur of acht en dan was het gedaan. In september werd er meer gepeld. Allé, nog maar een emmer mee. Tot 's nachts soms. Dat was bijna het ganse jaar daar. In de winter lagen die stil. Zij begonnen terug in maart april. November december stopten ze. Het begon te vriezen en dan was het gedaan.

17:54 De garnaal werd dan naar verschillende winkels gevoerd?

Die werd hier gespoeld en gekuist en klaar gemaakt voor consumptie en die ging naar Antwerpen. Ook naar Brussel en overal. De hoop garnalen lag op tafel (HDL: zonder ijs). De pelletjes stak men in een put op den hof. Daarna namen de vissers die terug mee en die kaptten de pelletjes over boord. De garnalen gaan nu naar Marokko. Hier bestaat dat niet meer. Alleen voor ons eigen pellen we nog. je

kunt hier nog garnalen krijgen als hij juist binnen gekomen. je kunt alle dagen verse garnaal krijgen. Die komt van Breskens via twee vissers uit Kieldrecht. Hun schepen Zeebrugge 8 en Zeebrugge 13 liggen in Breskens. Zij vissen op zee. Zij mogen op de Schelde niet meer vissen. Zij zijn gisterenmorgen vertrokken en nu (HDL: 's anderendaags 15 uur) zijn ze juist thuis. De garnalen worden nu op de mijn verkocht. De vissers van Kieldrecht brengen nu nog wat mee naar huis voor mensen die hem bestellen. Als je vijf kilogram garnalen wil hebben, besteld je hem en ga je er om. Voor eigen gebruik. Er zijn geen pelders meer. Zij verkopen hun garnalen in Breskens. Misschien hebben ze hier nog één pelder; dat weet ik niet. Je kunt hier altijd garnalen en verse vis krijgen.

Mee op schip van garnaalvisser

20:28 Jij bent dertig jaar geleden voor het plezier met een garnaalvisser op zee geweest. Onlangs opnieuw voor enkele dagen. Was er een groot verschil?

Vroeger ben ik nog mee geweest, voor het plezier en zo. Vroeger was het allemaal met de schop, trekken en sleuren. Nu is het allemaal automatisch. Met de schop en het zift was op het dek waar de garnaal lag. Met het zift in de hand, voor de grootte. Het vuil er uit rapen met de hand. Nu gaan de garnalen in een zift en verloopt alles automatisch. Ge moet er niet meer aankomen. De manier van vissen is ongeveer hetzelfde gebleven.

21:28 Hoe zoek je die garnaal op? Leeft die in groep of zo?

Ja, die leeft die in groep. De vissers wisten ongeveer waar de garnaal zat. Hij zat altijd op dezelfde plaats. Dat is nog altijd zo. Ik ben nog te voet geweest in het schor. In Kieldrecht waren we met een man of vijftien, te voet in de schorren, in het Verdronken Land, om garnalen te vangen voor eigen gebruik. We hadden soms vijftien tot twintig kilogram. Dat was in september oktober. Anders ging dat niet want dan was de garnaal te klein. Dat is al een dertig jaar geleden. Er zit nu niets meer. Tot over twintig jaar en dan was dat gedaan. Men ving die garnalen uitsluitend voor eigen gebruik. Als je die in de diepvries stak, had je een ganse winter eten.

22:47 Zo een boot op zee, hoelang is die onderweg?

Die mannen hier zijn gisterenmorgen om een uur of acht vertrokken. Ze zijn nu al terug (HDL: 15 uur). Dertig uren. Naar Breskens rijden met de auto en dan op zee. Ik weet niet hoeveel ton die per keer vangen.

In Kieldrecht waren vroeger veel leurders met garnaal, krabben en krekels

23:20 Als je Kieldrecht uit uw jonge tijd vergelijkt met Kieldrecht nu. Wat is het grote verschil?

Er is veel veranderd. Hier waren allemaal leurders, wel twintig of dertig. Die leurden met vis en garnalen. Mijn vader heeft tot in de jaren zestig geleurd en die reden tot in Sint-Truiden. 's Zondags. Met de fiets! Die hadden geen auto. Die reden van hier naar Antwerpen, zestig zeventig kilogram op hun fiets. Daar de trein op naar Sint-Truiden. En daar leurden ze dan 's zaterdags. 's Avonds keken ze uit waar het kermis was en dan trokken ze naar de kermis. Daar leurden ze nog wat 's avonds en dan sliepen ze in de paardenmolen, in de wieg. Daar lag een deken of twee in. Die kermismannen die wisten dat. In zo'n wiel lag een dik kussen.

24:52 Hoelang waren die leurders dan weg?

Tot 's zondags. Twee dagen. De garnalen, krabben en krekels werden op straat verkocht. In onze streek (HDL: Stekene) reden de leurders met een fiets met een bak van voren er op. Of met een hondenkar. Later, de jaren zestig zeventig, was dat met een auto. Op de fiets had men van voren een bak en van achteren twee tassen. Tachtig negentig kilogram, garnalen, krabben, krekels. 's Zondags gingen die veel leuren, in de Kempen en zo.

25:42 Haalden de leurders hun garnalen enz. op in Doel?

Neen, hier op Kieldrecht bij de vissers. Er waren er hier zeven. En op zaterdag en zondag kookten ze men zoute garnalen. De garnalen werden zout gekookt. Om te pellen werd hij zoet gekookt. Dan pelde hij gemakkelijk. 's Zondags werd hij zout gekookt. Dat was een speciale behandeling. Er moest geen water opkomen. Hij moest gekoeld worden door de wind. Er werd zout in gedaan. De leurders vertrokken op zaterdagmorgen en verkochten 's zondags ook nog garnalen. Die werd ongepeld verkocht. De kop en de staart er af en dan opeten. In Sint-Truiden, dat was de fruitstreek. 's Zaterdag was dat altijd uitbetaling. En dat was in een café. En die kwamen daar binnen. Die mannen hadden allemaal een spelt in hun zak om de krekels uit te halen. Die hadden allemaal een duivenvestje aan, die fruittrekkers. De enen zag de krekels en de andere de garnalen. En die bleven maar zitten in 't café.

27:02 Dat was wat zout, zodat ze een pintje meer dronken. De cafébaas had daar dus niets op tegen?

Ha, nee.

Maar één visser in Doel

27:39 De vissers hier in Kieldrecht moesten alles aanbrengen van Doel. Waren er in Doel zelf geen vissers?

Eén, Doel Twee. Die was eigenlijk ook afkomstig van Kieldrecht, dat was een Praet.

Transport tussen Doel en Kieldrecht

28:02 Hoe brachten ze hun gerief naar Kieldrecht?

In het begin met paard en kar en dan met de auto. Later met een bestelwagentje. Eén paard volstond. En met de fiets. De twee die nu nog bestaan, legden aan in den Ouden Doel, het haventje van Prosperpolder. Van den Doel zijn die naar Walsoorden gegaan, en van Walsoorden naar Terneuzen en van Terneuzen naar Breskens. Nu leggen ze aan in Breskens. Die zijn altijd opgeschoven.

Veilige klompen bij het kappen van wissel

29:08 Wijmen kappen gebeurde met klompen aan. Klompen waren courant in het Waasland maar men droeg ze ook om veiligheidsredenen.

Voor de veiligheid. Door een schoen kapt ge dwars door. Als in een klomp kapt, gaat je daar niet door. Dat gebeurde wel eens. Er kan wel een stuk uit zijn.